10485

ՌՈՒՍԱԿԱՆ ԱՌԱՋԻՆ ՀԵՂԱՓՈԽՈՒԹՅԱՆ 70-ՏԱՐԻՆ

ԵՐԵՎԱՆ

021
Ռ--95

© National Library of Armenia OCR by Portmind

021
П-95
22 MAY 2009

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՍՀ ԿՈՒԼՏՈՒՐԱՅԻ ՄԻՆԻՍՏՐՈՒԹՅՈՒՆ

ԱԼ.ՄՅԱՍՆԻԿՅԱՆԻ ԱՆՎԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏԱԿԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ
ԳՐԱԴԱՐԱՆԱԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ՄԵԹՈԴԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ

ՌՈՒՍԱԿԱՆ ԱՌԱՋԻՆ ՀԵՂԱՓՈԽՈՒԹՅԱՆ 70 - ՏԱՐԻՆ

/Մեթոդական օգնություն գրադարաններին/

ԵՐԵՎԱՆ - 1975

© National Library of Armenia

24 JUL 2013
10485

Կազմեց՝ Ալ.Շահազիզյան
Խմբագրեց՝ Լ.Մութաֆյան

МИНИСТЕРСТВО КУЛЬТУРЫ АРМ.ССР
Гос.республиканская библиотека им.А.Ф.Мясникяна
Научно-методический отдел библиотековедения

70-ЛЕТИЕ ПЕРВОЙ РУССКОЙ РЕВОЛЮЦИИ

/Методическая помощь библиотекам/
/На армянском языке/

Сост.: Ал.Шахазизян
Ред. : Л.Мутафян

ЕРЕВАН - 1975

Гос. Библиотека
ՀՍՍՀ-Арм.ССР
им. А. Мясникяна
1601-75

1905

/Հատված/

Նա առաջին հզոր ընդվզումը եղավ,
Հզոր հուզումն եղավ բանվորի, հարի,
Որ Պիտերից մինչև Անդրկովկաս եկավ՝
Սասանելով հիմքերն հին աշխարհի:

Նա իր արդար ձայնով և շառաչով ըմբոստ
Զարթոնքն ազդարարեց ննջած մեր ազգերի,
Եվ զինվոր կոչով, կանչով որոտընդոստ
Նախերգանքը եղավ Հոկտեմբերի:

Մտավ ամեն մի հանք, և՛ գործարան, և՛ դաշտ,
Մուրճերի հետ կանչեց մանգաղները գերի.
Բախումների թափով և ցասումով անհաշտ
Նախափորձը եղավ Հոկտեմբերի:

ՀԱՄՈ ՍԱՀՅԱՆ

© National Library of Armenia

ՀԵՂԱՓՈԽՈՒԹՅԱՆ 70 - ԱՄՅԱԿԻՆ

1975Թ. հունվարին լրացավ Ռուսաստանի 1905-1907 թթ. հեղափոխությունն սկսվելու 70 տարին: Դա կարևոր իրադարձություն է սովետական ժողովրդի կյանքում: Այդ առթիվ ՍՄԿԿ Կենտկոմը որոշում ընդունեց: Գրադարանավարների պարտքն է՝ ըստ ամենայնի,այդ որոշման դրույթներով աշխատանք ծավալել ընթերցողների շրջանում, լայնորեն պրոպագանդել համապատասխան գրականությունը: Աշխատանքը լավագույն ձևով կազմակերպելու դեպքում,հնարավոր կլինի տարբեր բաժիններից շատ գրքեր շարժման մեջ դնել:

Որոշման մեջ ասված է, որ դա իմպերիալիզմի դարաշրջանի առաջին ժողովրդական հեղափոխությունն էր: Այդ ժամանակ պրոլետարիատը,գյուղացիական մասսաների լայն խավերը,լենինյան կուսակցության ղեկավարությամբ,զենքը ձեռքերին,ոտքի ելան ընդդեմ ինքնակալության,սոցիալական և ազգային ճնշման: Այն ցույց տվեց, որ սկսվել է համաշխարհային պատմության նոր ժամանակաշրջան,քաղաքական ցնցումների և հեղափոխական ճակատամարտերի ժամանակաշրջանը: Թեև 1905-1907 թվականների հեղափոխությունը պարտություն կրեց, այն հարված հասցրեց ինքնակալությանը,կալվածատերերի և կապիտալիստների տիրապետությանը,փայլուն էջ գրեց դասակարգային պատմության մեջ: ,,Առանց 1905 թվականի,, Գլխավոր փորձի,,-ընդգծել է Լենինը,-1917 թվականի Հոկտեմբերյան հեղափոխության հաղթությունն անհնարին կլիներ,,:

Ինչպես նշվում է որոշման մեջ,հեղափոխության տարիներին վառ կերպով դրսևորվեց Վ.Ի.Լենինի դերը որպես մարքսիզմի մեծագույն տեսաբանի և աշխատավորների առաջնորդի: Լին _ հիմնավորեց ժողովրդական հեղափոխության մեջ պրոլետարիատի հ. գեմոնիայի գաղափարը:

Մարքսիզմի գանձարանում ակնառու ավանդ հանդիսացավ բուրժուա-դեմոկրատական հեղափոխությունը սոցիալիստական հեղափոխության վերածելու լենինյան տեսությունը:

Հեղափոխության ընթացքում, բանվոր դասակարգի, ժողովրդական մասսաների ստեղծագործության շնորհիվ, առաջացան պատմության մեջ չտեսնված քաղաքական կազմակերպություններ՝ բանվորների դեպուտատների, իսկ հետո նաև՝ գյուղացիների ու զինվորների դեպուտատների սովետներ: Լենինի բնորոշմամբ սովետները հանդիսանում էին հեղափոխական իշխանության, պրոլետարիատի և գյուղացիության հեղափոխական-դեմոկրատական դիկտատուրայի մարմիններ: Լենինի հանճարը խորաթափանցորեն դրանց մեջ տեսավ սովետական իշխանության նախատիպը, պրոլետարիատի դիկտատուրայի պետական ձևը:

Ռուսաստանի առաջին հեղափոխությունը միջազգային մեծ նշանակություն ունեցավ: Այն հսկայական ազդեցություն թողեց աշխարհի շատ երկրներում բանվորների և գյուղացիների հեղափոխական ելույթների աճի վրա, առաջ բերեց գաղութային Արևելքի ճնշված ժողովուրդների ազգային-ազատագրական շարժման հուժկու վերելք: Այս ամենը խարխլում էր կապիտալիզմի համաշխարհային սիստեմը, մոտեցնում նրա ընդհանուր ճգնաժամը:

Սովետական մարդիկ մեծապես հարգում են հեղափոխության հերոսների փառավոր սխրագործությունները: Ռուսաստանի առաջին ժողովրդական հեղափոխության պատմությունը ստեղծագործական ոգեշնչման անսպառ աղբյուր է, քաղաքական պայքարի դպրոց՝ հեղափոխական մարտիկների նոր սերունդների համար:

Այժմ կուսակցության ղեկավարությամբ, իրագործելով ՍՄԿԿ 24-րդ համագումարի պատմական որոշումները, երկրի աշխատավորները նոր հաջողությունների են հասնում կոմունիստական շինարարության

բոլոր ասպարեզներում: Բազմապատկելով պանծալի հեղափոխական ավանդույթները, ՍՄԿԿ-ն, մարքս-լենինյան մյուս կուսակցությունների հետ համատեղ, ակնառու ավանդ է մուծում իմպերիալիզմի դեմ համաշխարհային կոմունիստական, բանվորական և ազգային ազատագրական շարժման բոլոր ջոկատների համախմբման համար, խաղաղության, դեմոկրատիայի և սոցիալիզմի գործի հաղթանակի համար՝ ժողովուրդների ընդհանուր պայքարի մեջ:

Կարևոր նշանակություն տալով 1905-1907թթ. հեղափոխության հոբելյանին, ՍՄԿԿ Կենտկոմը որոշեց Ռուսաստանի առաջին հեղափոխության 70-ամյակը նշել որպես լենինյան կուսակցության և մեր երկրի պատմության, համաշխարհային հեղափոխական շարժման պատմության նշանակալից տարեթիվ: Կենտկոմի կողմից հանձնարարված է հոբելյանի անցկացման աշխատանքը նպատակամղել ՍՄԿԿ 24-րդ համագումարի, ՍՄԿԿ Կենտկոմի 1974թ. դեկտեմբերյան պլենումի առաջադրած խնդիրների հաջող կենսագործմանը, 1975թ. իններորդ հնգամյակի եզրափակիչ տարվա առաջադրանքները ժամկետից շուտ կատարելուն:

Ռուսական առաջին հեղափոխության վերաբերյալ գրականության պրոպագանդան, որ դրված է մեր գրադարանների վրա, պետք է ընթանա այս ուղղությամբ. պրոպագանդել լենինյան գրական հարուստ ժառանգությունից թեմային համապատասխան գրականությունը, ինչպես նաև այդ ժամանակաշրջանը լուսաբանող և կոնկրետ ռուսական առաջին հեղափոխության իրադարձություններին նվիրված քաղաքական-հասարակական, պատմական, գեղարվեստական, սոցիալ-տնտեսական լավագույն գրականությունը: Դրա հետ միասին, ընթերցողների լայն ուշադրությունը պետք է հրավիրել մեր փառապանծ բանվոր դասակարգի, աշխատավոր գյուղացիության և նրանց ծոցից ելած մտավորականության հերոսական աշխատանքը լուսաբանող գրականության վրա, որոնք

© National Library of Armenia

կոմունիստական կուսակցության ղեկավարությամբ կենսագործում են երկրի և ժողովրդի առջև ծառացած կոմունիստական հասարակարգի կառուցման խնդիրները: Ընթերցողներին հանձնարարել միջազգային բանվորական և կոմունիստական շարժումներին, սոցիալիստական և ժողովրդական դեմոկրատիայի երկրների նվաճումներին նվիրված գրականությունը: Միջոցառումները, որոնք նախատեսվում են գրադարանում և տնտեսության տեղամասերում, կոնկրետ պետք է շաղկապվեն տվյալ ձեռնարկության, բաժանմունքի, բրիգադայի արտադրական առաջադրանքների հաջող կատարման հարցերի հետ:

Ինչպես արդեն ասվեց վերևում, ռուսական առաջին հեղափոխության 70-ամյակը նշվում է որպես կարևոր իրադարձություն:

Գրականության ակտիվ պրոպագանդման համար անհրաժեշտ է ստեղծագործաբար մոտենալ միջոցառումների կազմակերպմանը, թարմություն մտցնելով ձևի և բովանդակության մեջ, ավելի գրավիչ դարձնել գիրքն ընթերցողին հասցնելու ազնիվ ու պատվավոր գործը:

ԳՐՔԱՅԻՆ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԵՍ

Վերնագիր - Մեծ Հոկտեմբերի ,,Գլխավոր փորձը,,

Ենթավերնագիր - 1905-1907թթ. ռուսական առաջին հեղափոխության 70 տարին

Քաղվածք - Առանց 1905թ. ,,Գլխավոր փորձի,, 1917թ. Հոկտեմբերյան հեղափոխության հաղթությունն անհնարին կլիներ: Վ.Ի.Լենին

Երկեր, հտ.31, էջ 13:

Լրագրից կտրվածք- ՍՄԿԿ Կենտրոնական կոմիտեում: Որոշում 1905-1907թթ. ռուսական առաջին հեղափոխության 70-ամյակի առթիվ: ,,Սովետական Հայաստան,, , ,,КОММУНИСТ,, , ,,Ավանգարդ,, , ,,Երեկոյան Երևան,, , 9 հունվարի, 1975թ.:

Գրքեր - Սովետական Միության կոմունիստական կուսակցության պատմություն: Եր., ,,Հայաստան,, , 1971, 1030 էջ:

Լենին Վ.Ի.- Զեկուցում 1905թ. հեղափոխության մասին: Երկեր,

հտ.23, էջ 311-316 :

Լենին Վ.Ի.- Սոցիալ-դեմոկրատիայի երկու տակտիկան դեմոկրատական հեղափոխության մեջ: Եր., ,,Հայաստան,, , 1968, 217 էջ:

Լենին Վ.Ի.- Պորտ-Արտուրի անկումը: Երկեր, հտ.8, էջ 40-51:

Քաղվածք - 1905թ. հունվարի 22-ի պատմական նշանակությունը հենց այն է, որ ժողովրդական հսկայական մասսաները քաղաքական գիտակցության եկան և արթնացան հեղափոխական պայքարի համար: Վ.Ի.Լենին

Երկեր, հտ.23, էջ 313:

Գրքեր - Լենին Վ.Ի.- Հեղափոխության սկիզբը Ռուսաստանում:

Երկեր, հտ.8, էջ 105-109:

Գորկի Ա.Մ.- Հունվարի 9-ը:-Երկերի ժողովածու, հտ.3,

էջ 518-551:

© National Library of Armenia

Իլյուստրացիա – Գեղարվեստական կտավների վերատպություն Պետեր-բուրգում հունվարի 9-ի դեպքերի, ցուցարարների գնդակոծման վերա-բերյալ:

Ընթավերնացիբ – Դեկտեմբերյան զինված ապստամբությունը:

Քաղվածք – ,,Սովետները, որոնք առաջին անգամ ծնվեցին 1905 թ. հանդիսացան բոլշևիկյան կուսակցության ղեկավարությամբ 1917թ. պրոլետարիատի ստեղծած Սովետական իշխանության նախատիպը: Սովետները ժողովրդական ստեղծագործության նոր, հեղափոխական ձևն էին,,: ՍՄԿԿ պատմության դասագրքից:

Գրքեր – Լենին Վ.Ի.-Համառուսաստանյան քաղաքական գործադուլը: Երկեր, հտ.8, էջ 500-504:

Լենին Վ.Ի.-Նամակ Պրեսնյայի պրեսնյայի բանվորներին, 25 դեկտեմ-բերի 1920թ.: Երկեր, հտ.31, էջ 676:

Իլյուստրացիա – Հոկտեմբերյան քաղաքական ցույցի, դեկտեմբերյան զինված ապստամբության Մոսկվայում տեղի ունեցած դեպքերն արտա-ցոլող փաստական լուսանկարների պատճեններ և գեղարվեստական կտավ-ների վերատպություններ: /Տես. ՍՄԿԿ պատմության վերաբերյալ ռուս-սերեն տպագրված ալբոմի պրակները/:

Քաղվածք – Ռուսական հեղափոխությունը շարժում է առաջ բերել ամբողջ Ասիայում:

Լենին Վ.Ի. – Ասիայի զարթոնքը: Երկեր, հտ.19, էջ 83-85:

Գրքեր – Հիշողություններ Վ.Ի.Լենինի մասին:

Ընթավերնագիր – Ցմարող արձագանքներ:

Գրքեր – Գորկի Ա.Մ. Բազեի երգը:

Գորկի Ա.Մ. Մրրկահավի երգը:

Գորկի Ա.Մ. Մայրը:

Նաթան Վ. Նոխտալին է տալիս առաջատը մնևավոր:

Նովիկով-Պրիբոյ Ցուսիմա:

Արազի Ս. Ընտիր երկեր: Եր., Հայպետհրատ, 1948, 677 էջ:

Հակոբյան Հ. Երկեր: Եր., Հայպետհրատ, 1951, 493 էջ:

Սահյան Հ. 1905: Զավեր: ,,Լուկեւ. գրակ. ալմանախ,, , 1955, № 8:

ՌՈՒՍԱԿԱՆ ԱՌԱՋԻՆ ՀԵՂԱՓՈԽՈՒԹՅԱՆ

ՀԻՇԱՐԺԱՆ ՕՐԵՐ

1905

22/9/ հունվարի – Ցարական զորքերի կողմից բանվորների խաղաղ ցույցի գնդակահարումը, որոնք իրենց կարիքների մասին խաղաղ պետիցիա էին տանում ցարի մոտ: 1905թ. հունվարի 9-ի ,,Արյունոտ կիրակին,, սկիզբ հանդիսացավ երկրում հեղափոխական շարժումների նոր վերելքի համար:

Փետրվար-մարտ – գյուղացիական շարժումները ընդգրկեցին Ռուսաստանի եվրոպական մասի բոլոր գավառների մոտ մեկ յոթերորդ մասը: Գյուղացիական ուժեղ հուզումներ եղան հատկապես Ռուսաստանի կենտրոնում, Վրաստանում, Լատվիայում և Պովոլժյեում:

25 ապրիլի – 10 մայիսի – ՌՍԴԲԿ Լոնդոնի 3-րդ համագումարը որո-շեց պրոլետարիատի [illegible] որպես հեղափոխության առաջնորդի և նշեց [illegible] դերը հեղափոխության առաջին [illegible]: Համագումարը ընդունեց որոշումներ զինված ապստամբության, ժամանակավոր հեղափոխական կառավարության, գյուղացիության հարցի նկատմամբ սոցիալ-դեմոկրատիայի ունենալիք վերաբերմունքի մասին: [illegible] կուսակցության [illegible]ությունը:

25 մայիսի - 7 օգոստոսի/12.5-25.8/ -Իվանովո-Վոզնեսենսկու տեքստիլագործների գործադուլը,որն անցավ բոլշևիկների ղեկավարությամբ: Այս գործադուլին մասնակցեցին շուրջ 70 հազար բանվորներ: Հենց առաջին օրերից բանվորները ստեղծեցին իրենց հեղափոխական Օրգանը-լիազորների սովետը,որը փաստորեն բանվորների պատգամավորների սովետներից առաջիններից մեկն էր Ռուսաստանում:

22-24/9-11/ հունիսի - Զինված ապստամբություն Լոձ քաղաքում-պրոլետարիատի առաջին զինված ելույթը այն ժամանակվա ռուսական տիրապետությունում: Լոձի ապստամբությունը Լենինի գնահատմամբ նշանավորում էր ,,Համառուսական քաղաքական հրդեհի,, բռնկում:

/Երկեր,հտ.8,էջ 498/:

27-28/14-15/հունիսի - ,,Պոտյոմկին,,զրահանավի ապստամբությունը նշանավոր դեպք էր ռուսական առաջին հեղափոխության մեջ: Գնահատելով պոտյոմկինյանների ապստամբությունը,Վ.Ի.Լենինը գրել է. ,,Պոտյոմկին զրահանավը մնաց որպես հեղափոխության չպարտված տերիտորիա և ինչ վիճակ էլ նրան սպասելիս լինի մեր առջևն է անժխտելի և մեծանշանակ մի փաստ՝ հեղափոխական բանակի կորիզ կազմելու փորձը,,: /Երկեր,հտ.8,էջ 725/:

Հուլիս- Լույս տեսավ Վ.Ի.Լենինի ,,Սոցիալ-դեմոկրատիայի երկու տակտիկան դեմոկրատական հեղափոխության մեջ,,գիրքը,որտեղ հանճարեղորեն տրված է III-րդ համագումարի որոշումների տեսական հիմնավորումը,բոլշևիկների ստրատեգիական պլանն ու տակտիկական գիծը հեղափոխության մեջ:

Հոկտեմբեր - Համառուսական քաղաքական գործադուլը: Վ.Ի.Լենինն այդ գործադուլը գնահատել է որպես ցարիզմի դեմ վճռական գրոհի սկիզբը: Այդ գործադուլին մասնակցում էր ավելի քան երկու միլիոն մարդ: Համառուսական հոկտեմբերյան գործադուլը նախապատրաստեց հանդի-

սպյալ դեկտեմբերյան զինված ապստամբության համար:

[illegible] գյուղացիական շարժումները երկրում: Գյուղացիների զինված ապստամբությունները Տամբովի և Սարատովի նահանգներում:

30/17/հոկտեմբերի - Մասսաների ճնշման տակ ցարական կառավարությունը հարկադրված եղավ մանիֆեստ հրատարակել,որտեղ երկրերեսանիորեն բնակչությանը խոստանում էր տալ ազատություն, հրավիրել Օրենսդրական դումա:

2 նոյեմբերի/20 հոկտեմբերի/ - Քաղաքական ցույց Մոսկվայում,կապված սև հարյուրակայինների կողմից սպանված ականավոր բոլշևիկյան ղեկավարներից մեկի՝ Վ.Ի.Լենինի զինակից Ն.Բաումանի հուղարկավորության հետ:

26-28/13-15/նոյեմբերի - Ապստամբություններ սևծովյան նավատորմում: ,,Օչակով,,հածանավի նավաստիների ապստամբությունը:

Նոյեմբեր - Բանվորական դեպուտատների սովետների ծագումը Սամարայում,Կոստրոմայում,Խարկովում,Ալեքսանդրովում,Վլադիկավկազում և այլ քաղաքներում:

4 դեկտեմբերի /21 նոյեմբերի/- Բանվորների դեպուտատների Մոսկվայի Սովետի առաջին նիստը,որը մեծ դեր խաղաց դեկտեմբերյան զինված ապստամբությունը կազմակերպելու գործում:

22 դեկտեմբերի - 2 հունվարի,1906թ./9-20 դեկտեմբերի/ -Մոսկվայի դեկտեմբերյան զինված ապստամբությունը գագաթնակետ հանդիսացավ ռուսական առաջին հեղափոխության: Գնահատելով **Պրեսնյայի** բանվորների հերոսական պայքարը,Վ.Ի.Լենինը գրում է. ,, Պրեսնյայի բանվորների սխրագործությունը զուր չկորավ: Նրանց կրած զոհերը զուր չանցան: Դեկտեմբերից հետո դա արդեն այն ժողովուրդը չէր... Նա կոփվեց ապստամբության մեջ: Նա պատրաստեց այն մարտիկների շարքերը, որոնք 1917թ. հաղթեցին...,,: Երկեր,հտ.28, էջ 483:

© National Library of Armenia

Դեկտեմբեր – Զինված ապստամբությունները Մոսկվայում, Կրասնոյարսկում, Չիտայում, Մոտովիլիխայում, Նովոռոսիյսկում, Եկատերինոսլավում և Ռուսաստանի մյուս քաղաքներում ու նահանգներում:

1906

23 ապրիլի – 8 մայիսի /10–25 ապրիլի/ – ՌՍԴԲԿ-ի չորրորդ /միավորիչ/ համագումարը Ստոկհոլմում, որտեղ գլխավոր հարցերն էին՝ ագրարային հարցը և վերաբերմունքը դեպի պետական դուման:

10 մայիսի /ապրիլի 27/ – Պետական առաջին դումայի բացումը:

Մայիս – հուլիս – Երկրում տեղի են ունենում մասսայական գյուղացիական շարժումներ:

21/8/ հուլիսի – Ցարական հրամանագրի հրապարակումը պետական առաջին դուման ցրելու մասին:

30 հուլիսի – 2 օգոստոսի /17–20 հուլիսի/ – Նավաստիների և զինվորների ապստամբությունը Սվեաբորգում և Կրոնշտադտում:

1907

5 մարտի /20 փետրվարի/ – Երկրորդ պետական դումայի հրավիրումը:

13 մայիսի – հունիսի /30 ապրիլի – 19 մայիսի/ – ՌՍԴԲԿ-ի հինգերորդ համագումարը Լոնդոնում, որի հիմնական հարցերն էին՝ բոլշևիկների տակտիկայի որոշումը բուրժուական կուսակցությունների նկատմամբ:

16/3/ հունիսի – Ցարական կառավարության կողմից երկրորդ պետական դումայի ցրումը և նոր ընտրական օրենքի հրապարակումը, որը ձեռնտու էր միայն մի խումբ կալվածատերերի ու կապիտալիստների:

ՌՈՒՍԱԿԱՆ ԱՌԱՋԻՆ ՀԵՂԱՓՈԽՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ

....1905թ. հունվարի 22-ի պատմական նշանակությունը հենց այն է, որ ժողովրդական հսկայական մասսաները քաղաքական գիտակցության ելան և արթնացան հեղափոխական պայքարի համար:

Վ.Ի.Լենին, Երկեր, հտ.31, էջ 13:

Պրեսնյայի բանվորների սխրագործությունը զուր չկորավ: Նրանց կրած զոհերը զուր չանցան: Դեկտեմբերից հետո դա արդեն այն ժողովուրդը չէր... Նա կոփվեց ապստամբության մեջ: Նա պատրաստեց այն մարտիկների շարքերը, որոնք 1917թ. հաղթեցին...

Վ.Ի.Լենին, Երկեր, հտ.28, էջ 493

Նրա ղեկավար դերի մարմնացումը բոլշևիկյան կուսակցությունն էր՝ Վ.Ի.Լենինի գլխավորությամբ:

ՍՄԿԿ Կենտկոմի որոշումից:

Ռուսական հաղթանակը գերմանական, եվրոպական, ինտերնացիոնալ հաղթանակ է: Ռուսական հեղափոխությունը ինտերնացիոնալ հեղափոխություն է, և այնքանով, որքանով ռուսական պրոլետարիատը ղեկավար դեր է խաղում, դրանով իսկ նա քաղաքակիրթ աշխարհի պրոլետարիատին դեպի բարիկադներ է կանչում...

Ֆրանց Մերինգ

ԼԵՆԻՆՅԱՆ ԸՆԹԵՐՑՈՒՄՆԵՐ

Թեմաներ և նյութեր

Վ.Ի.Լենինի երկերից ընտրված ընթերցանության նյութերը պետք է օգտագործել ողջ տարվա ընթացքում: Միևնույն թեմայի շուրջը կարելի է ընտրել մեկ-երկու հոդված: Ինչ խոսք, նկատի պետք է ունենալ ունկնդիրների նույն կազմը: Զրուցավարն ամենից առաջ, պետք է տեղյակ լինի ՍՄԿԿ Կենտկոմի ,,Ռուսաստանի 1905–1907թթ. հեղափոխության 70-ամյակի մասին,, որոշմանը, ուր խոսվում է նաև, թե ինչ ուղղությամբ պետք է նպատակամղել կազմակերպվող միջոցառումները:

© National Library of Armenia

Դառնալով լենինյան ընթերցումներին,ապա դրանք հարստացնում են երիտասարդ ունկնդիրների գիտելիքների պաշարը՝ռուսական առաջին հեղափոխության վերաբերյալ,որը ,,Գլխավոր փորձ,,հանդիսացավ մեծ Հոկտեմբերի համար և ունեցավ վիթխարի նշանակություն՝ համաշխարհային բանվորական և կոմունիստական շարժման,նրա հետագա ընդլայնման ու զարգացման համար: Ընթերցանությունը նախապատրաստելու ժամանակ պետք է օգտվել նաև ՍՄԿԿ պատմության համառոտ դասընթացի 2-րդ և 3-րդ գլուխներից: Ընթերցավարները,ինչպես նաև զրույցները անցկացնողները, պետք է լինեն պատրաստված մարդիկ և նման աշխատանքի փորձ ունեցողներ՝ պրոպագանդիստներ,ագիտատորներ,դասախոսներ և այլն:

<u>ա/Ռուսաստանը 1905-1907թթ. հեղափոխության</u>

<u>նախօրյակին</u>

<u>Լենին Վ.Ի.</u>-Ժուլյերի սկիզբը: Երկեր,հտ.5,էջ 425-429:

<u>Լենին Վ.Ի.</u>-Մայիսի մեկը /Թերթիկի նախագիծ/:Երկեր,հտ.7,էջ 243-248

բ/<u>1905թ.հունվարի 9-ը՝հեղափոխության սկիզբը</u>

<u>Ռուսաստանում</u>

<u>Լենին Վ.Ի.</u>-Հեղափոխական օրեր: Երկեր,հտ.8, էջ 111-139:

Ընթերցել ,,Պետերբուրգի ճակատամարտի պլանը,, ակնարկը/էջ 119/, որի մեջ Վ.Ի.Լենինը մերկացնում է ցարական կառավարությանը,որը նախապատրաստեց հունվարի 9-ի բանվորների խաղաղ ցույցի գնդակոծումը:

<u>Լենին Վ.Ի.</u>- Մայիսի մեկը: Երկեր,հտ. 8, էջ 439-441:

գ/<u>Գյուղացիական շարժումները</u>

<u>Լենին Վ.Ի.</u> - Հեղափոխական բանակը և հեղափոխական կառավարությունը: Երկեր, հտ.8, էջ 721-733:/,,Պոտյոմկին,, զրահանավի ապստամբությունը/:

<u>Լենին Վ.Ի.</u>- Ռուսական [illegible] ժողովրդից [illegible]ություն է [illegible] ։ Երկեր, հտ.9, էջ [illegible]1-740:

[illegible]. ռուսական առաջին հեղափոխությունը իր լայն արձագանքն է գտել [illegible] մեջ: Ոչ միայն ռուս [illegible],այլև [illegible] [illegible] բազմազգ ժողովուրդների [illegible] գրքեր, որոնց մեջ [illegible] ճնշված ժողովուրդների [illegible] դեմ և նրանց համակրանքն ու [illegible]:

[illegible], նաև դպրոցականների համար, [illegible] համապատասխան ստեղծագործու-[illegible].

<u>[illegible]</u>- [illegible]:/[illegible] ցույցի [illegible]/:

[illegible]-րդ:

<u>[illegible]</u>- [illegible]: Երկեր,հտ.[illegible],էջ 460-462:

<u>[illegible]</u> [illegible]: հտ.[illegible], Երևան,1934-1936:

<u>[illegible]</u>- [illegible] 9-ը: [illegible], էջ 518 :

[illegible], 195[illegible]:

<u>[illegible]</u>- [illegible]: Եր., Հայպետհրատ,

[illegible] էջ:

,,[illegible],, [illegible] դեպքերի մասին կարդալ [illegible] ,,[illegible],,:

[illegible] ,,[illegible],, էջ [illegible]7-[illegible]:

[illegible] մասին:

[illegible] ,,[illegible],,:

[illegible] ,,[illegible],, էջ [illegible]5-[illegible]:

ՀԱՆՐԱՊԵՏԱԿԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ Гос. Библиотека 2007-Арм.ССР им. А. Мясникяна Ա. ՄՅԱՍՆԻԿՅԱՆԻ ԱՆՎԱՆ

© National Library of Armenia

Բանվորների մայիսմեկյան տոնակատարությունը.

Գլ.44 ,,Մայովկա,, էջ 355:

Հակոբյան Հ.- ,,Մեկ էլ,մեկ էլ,, ,,Նավթավար,, ,,Հեղափոխություն,, ,,Դարբնի երգը,, ,,Մայիսմեկյան երգ,, ,,Մեռան չվորան,, և այլ բանաստեղծություններ:

Իսահակյան Ավ.- ,,Ազատության զանգ,, ,,Անհուն վրեժի և ատելության,, ,,Լեռների լանջում,, ,,Ծանր հողի տակ,, ,,Ալ անապատից,, ,,Հնոտ ծովերից,, բանաստեղծությունները:

Վարուժան Դ.- ,,Բանվորուհին,, ,,Մեռնող բանվորին,, ,,Մեքենաները,, ,,Դաշտը,, ,,Մայիսի մեկ,, բանաստեղծությունները: Երկեր, Եր., ,,Պետհրատ,, 1948, 477 էջ:

Ծատուրյան Ալ.- ,,Բանվորուհու օրորը,,: Եր.,Հայպետհրատ,1946, էջ 262:

Տերյան Վ.- ,,[illegible]շե պսակ,, շարքից՝ ,,Հոկտեմբերին,, ,,Ասպարա-վայրում,, ,,Կրկին արևային,, ,,Այս պաղ աշխարհում,, բանաստեղծությունները:

Արազի Մ.- ,,Սոկը,, ,,Մեծ տունը,, ,,Վերջին ռոշունը,, ,,Հերիաթ,, ,,Կարմրավոր այգին,,:

Պատմվածքներ և վիպակներ: Եր.,Հայպետհրատ,1955, էջ 485:

Շահազյան Վա.- ,,Ամբոստի մանը,, ,,Սալակը,, ,,Մշակ,,: — Շահազյան Վ. Ընտիր երկեր: Եր.,Հայպետհրատ,1951,[illegible] էջ:

Նուրիջինյան Շ.- ,,Հանքափոր Հաները,, ,,Հետ տար քո լաշը,, ,,Բանվորներ,, և այլ բանաստեղծություններ:-Նուրիջինյան Շ. Ապ-վերի ժողովածու: Եր.,Հայպետհրատ,, 1947,546 էջ:

ԸՆԹԵՐՑՈՂԱԿԱՆ ԿՈՆՖԵՐԱՆՍ

Վ.Ի.Լենինի գնահատությամբ, որպես ,,ժամանակին լույս տեսած գիրք,, Գորկու ,,Մայրը,,վեպը մինչև այսօր էլ չի կորցրել իր հետաքրքրությունն ու նշանակությունը: Եվ դա, ամենից առաջ,նոր կյանք մտնող սերունդների համար:

Գրականության մեջ առաջինը Գորկին ցույց տվեց բոլշևիկների ղեկավարությամբ հեղափոխական բանվոր դասակարգի պայքարը ցարական ինքնակալության դեմ: Գորկին մեծ վարպետությամբ արտացոլել է գյուղացիության ինքնագիտակցության գալու պրոցեսը: Նա ստեղծել է բանվոր-հեղափոխական Պավել Վլասովի և նրա մոր,ռուս հասարակ կնոջ՝ Պելագեյա Նիլովնայի հոյակապ կերպարները,որոնք կանգնած էին ժողովրդի ազատության համար պայքարի առաջին շարքերում:

Այսօր էլ նրանք իրենց բարոյական դիմանկարով լավագույն օրինակ են ծառայում տասնյակ հազարավոր ընթերցողների: Խորապես հագեցած լինելով կուսակցականությամբ,այդ գիրքը դարձել է սերունդների դաստիարակը և նրանց ուղեկիցը:

Թեմաներ ,,Մայրը,, վեպից

/Նյութերի համար/

1.Բանվոր դասակարգի կուսակցությունը ժողովրդի հեղափոխական շարժումների ղեկավարն է:

2.Պավել Վլասովի կերպարը որպես ժողովրդի երջանկության համար պայքարող հեղափոխական մարտիկի և նրա կապը այսօրվա երիտասարդության՝ նոր կյանքի կառուցման առաջամարտիկների կերպարի հետ:

3.Սոցիալիզմի գաղափարների կենսատու ուժը /Պելագեյա Նիլովնայի կերպարը/:

4.Պավել Վլասովի զինակիցների կերպարները՝ Անդրեյ Նախոդկա, Ֆեդյա Մազին, Գուսևներ, Սամոյլով, Բուկին/:

© National Library of Armenia

5. Պրոլետարիատի և գյուղացիության հեղափոխական կապը: Գյուղացիական ղեկավարների կերպարները՝ Ռիբին, Իգնատ, Եֆիմ:

6. Պելագեա Նիլովնայի մասնակցությունը հեղափոխական պայքարին. /Եգոր, Նիկոլայ Իվանովիչ, Սոֆյա, Լյուդմիլա, Նատաշա, Սաշա/:

7. Գորկու ,,Մայրը,, վեպի դերը պրոլետարիատի հեղափոխական դաստիարակության գործում: Վ. Ի. Լենինը ,,Մայրը,, վեպի մասին:

8. ,,Մայրը,, վեպը որպես սոցիալիստական ռեալիզմի ստեղծագործություն:

Գրադարանային պլակատ

վերնագիր - Մարտիկ-գիրքը՝ սերունդների դաստիարակ:
Իլյուստրացիա- ,,Մայրը,, վեպի շապիկի նկարը:
Նկար - Գորկու դիմանկարը:
Քաղվածքներ - ...Պետքական գիրք է, շատ բանվորներ հեղափոխական շարժմանը մասնակցում էին անգիտակից, տարերային կերպով և այժմ ,,Մայրը,, կկարդան իրենց համար մեծ օգուտով: Ժամանակին լույս տեսած գիրք է: Վ. Ի. Լենին

Մաքսիմ Գորկին ,,Մայրը,, վեպի մեջ առաջինը տվեց բանվոր դասակարգի շարքերից դուրս եկած հեղափոխականների գեղարվեստական կերպարները և հենց դրանով էլ սկիզբ դրեց պրոլետարական գեղարվեստական գրականությանը, որը գիտի իր ,,մոտակա,, և ,,հեռավոր,, նպատակները, որոնցից էլ նա քաղում է իր ուժը: Մ. Ի. Կալինին

Տեքստեր- Ընթերցողների գրավոր կարծիքները գրքի մասին:

ԳՐԱԿԱՆ- ԳԵՂԱՐՎԵՍՏԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈ

Հաջող կազմակերպված, բովանդակալից երեկոները միշտ էլ մեծ

հետաքրքրություն են առաջացնում և երկար ժամանակ մնում են մասնակիցների հիշողության մեջ:

Եթե գյուղական գրադարանը նախատեսի այդպիսի թեկուզ մեկ գրական-գեղարվեստական երեկո՝ ակումբի, ակտիվի հետ միասին, դա մեծ աշխուժություն կմտցնի ընթերցողների շրջանում: Օրինակ ,,Ռուսական առաջին հեղափոխության արտացոլումը հայ գեղարվեստական գրականության մեջ,,:

Այս թեման բարձրացնելու համար հարկավոր է լրջորեն նախապատրաստվել: Երեկոյից երկու ամիս առաջ պետք է լայնորեն պրոպագանդել հենց այն գրքերը, որոնց մասին այս կամ այն ձևով կարող է խոսք լինել թեմայի հետ առնչված:

Բացման խոսքից հետո հանդես է գալիս զեկուցողը: Նա ցույց է տալիս, թե մշակույթի հայ վարպետները գաղափարական և գեղարվեստական ինչպիսի համոզչականությամբ են արտացոլել ռուսական առաջին հեղափոխությունը կապված հայ իրականության հետ: Զեկուցողն իր նյութը կառուցելիս պետք է անպայման ելնի ռուսական առաջին հեղափոխության 70-ամյակի վերաբերյալ ՍՄԿԿ Կենտկոմի որոշման դրույթներից:

Զեկուցումից հետո սկսվում է գեղարվեստական մասը՝ կինոնկարի ցուցադրում, գրական մոնտաժ՝ ,,Կենդանի լրագիր,, ,,Բանավոր ամսագիր,,, երգ, պար, արտասանություն և այլն:

Կարելի է ասել, հաջողության կեսը միջոցառումը կազմակերպված, բարձր մակարդակով անցկացնելն է, հաշվի առնելով ամեն ,,մանրուք,, ընդհուպ՝ հրավիրատոմսեր ուղարկելը, դահլիճը հավուր պատշաճի ձևավորելը և այլն:

© National Library of Armenia

ԱՅԼ ՄԻՋՈՑԱՌՈՒՄՆԵՐ, ԹԵՄԱՆԵՐ

Մասսայական միջոցառումները պետք է նախապատրաստել և անցկացնել գրադարանային խորհրդի անդամների, լայն ակտիվի, ԼԿԵՄ կազմակերպության աջակցությամբ, տեղի կուսակցական կազմակերպության գիտությամբ և օգնությամբ:

Գրադարանավարը պետք է կազմի նաև թեմատիկ քարտարան, թեմատիկ գրադարակ, հանձնարարական գրականության ցանկ, անցկացնի ռուսական առաջին հեղափոխության վերաբերյալ համեմատաբար վերջերս լույս տեսած գրքերի ու հոդվածների մատենագիտական տեսություններ և այլն: Նարելի է օգտագործել հետևյալ թեմաները.

Առաջին ժողովրդական հեղափոխությունը Ռուսաստանում:

,,Արյունոտ կիրակի,,:Վ.Ի.Լենինը հունվարի 9-ի մասին:

Գյուղացիական շարժումները 1905-1907 թվականներին:

Դեկտեմբերյան զինված ապստամբությունը:

Սովետների ծնունդը որպես նոր իշխանության սաղմի.

Ռուսական առաջին հեղափոխության դասերը:

Նոմունիստական կուսակցության տակտիկական հիմքերի մշակումը Վ.Ի.Լենինի կողմից:

1905/1907թթ. հեղափոխական շարժումները Հայաստանում:

ՌՍԴԲԿ երրորդ համագումարը:

Հունվարի 9-ի արձագանքները /ժամանակակիցների հիշողությունները/ և այլն:

Միջոցառումներ կազմակերպելիս, ինչպես նաև գրականություն հանձնարարելիս պետք է աչքի առաջ ունենալ նաև այն մարդկանց կյանքն ու գործունեությունը, որոնք ակտիվորեն մասնակցել են ռուսական առաջին հեղափոխությանը, որպես առաջամարտիկներ կանգնել հոկտեմբերի բարիկադներում, դարձել կուսակցական և պետական ականավոր գործիչներ, անգնահատելի ծառայություններ մատուցել մեր

մեծ հայրենիքին ու ժողովրդին:

Դրանց թվում պետք է հիշատակել Մ.Վ.Ֆրունզեի, Յա.Մ.Սվերդլովի, Ի.Տ.Ֆիոլետովի, Ս.Ի.Ալլյանովի, Պ.Ա.Ջափարիձեի, Վ.Ռ.Մենժինսկու, Ն.Ա.Սեմաշկոյի, Ի.Ի.Կալաջյանցի, Բ.Մ.Կնունյանցի և մյուսների անունները, որոնք միշտ էլ օրինակ են ծառայել երիտասարդության և այդպիսին կմնան եկող սերունդների համար:

ՀԱՆՁՆԱՐԱՐԱԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՑԱՆԿ

Լենին Վ.Ի.- Արյունոտ կիրակիի նախօրյակը: 18 հունվարի 1905թ.: - Երկեր, հտ.8, էջ 134-136:

Լենին Վ.Ի.-Ագրարային հարցը և ռևոլյուցիայի ուժերը:/ 14 ապրիլի 1907թ./-Երկեր, հտ.12, էջ 401-405:

Լենին Վ.Ի.- Ապստամբության համար մարտական համաձայնության գալու մասին: 8/21/ փետրվարի, 1905թ.:-Երկեր, հտ.8, էջ 187-198:

Լենին Վ.Ի.- Դեպի միասնություն: 10/23/ հունիսի, 1906թ.: - Երկեր, հտ.11, էջ 8-13:

Լենին Վ.Ի.- Դումայի արձակումը և պրոլետարիատի խնդիրները: Հուլիս, 1906թ.:-Երկեր, հտ.11, էջ 121-149:

Լենին Վ.Ի.-Դուման և ժողովուրդները: 9/22/ մայիսի, 1906թ.: - Երկեր, հտ.10, էջ 500-504:

Լենին Վ.Ի.- Երրորդ համագումարը: 14/27/ մայիսի, 1905թ.: - Երկեր, հտ.8, էջ 562-571:

Լենին Վ.Ի.-Երկու տակտիկա: 1/14/ փետրվարի, 1905թ.: - Երկեր, հտ.8, էջ 174-186:

Լենին Վ.Ի.-Զեկուցում 1905թ. ռևոլյուցիայի մասին: - Երկեր, հտ.23, էջ 311-336:

© National Library of Armenia

Լենին Վ.Ի.- Ժամանակակից քաղաքական դրության մասին: 27 մայիսի /9 հունիսի/ 1906թ.:- Երկեր, հտ.10, էջ 616-622:

Լենին Վ.Ի.- Ժամանակավոր ռևոլյուցիոն կառավարության մասին: 21 և 27 մայիսի/ 3 և 9 հունիսի/ 1905թ.:- Երկեր, հտ.8, էջ 587-615:

Լենին Վ.Ի.-Մոսկվայի անցքերի դասերը: 11/24/ հոկտեմբերի, 1905թ.:-Երկեր,հտ.9,էջ 480-492:

Լենին Վ.Ի.-Ռուսական ռևոլյուցիայի գնահատականի առթիվ: Ապրիլ, 1908թ.:-Երկեր,հտ.15,էջ 45-62:

Լենին Վ.Ի.-Ռուսական ռևոլյուցիան և պրոլետարիատի խնդիրները: 20 մարտի/2 ապրիլի/ 1906թ.:-Երկեր,հտ.10,էջ 160-174:

Լենին Վ.Ի.- Սոցիալ-դեմոկրատիայի երկու տակտիկան դեմոկրատական ռևոլյուցիայի մեջ: Հունիս Հուլիս,1905թ.:-Երկեր,հտ.9, էջ 1-167:

Աղայան Ծ.-Ռևոլյուցիոն շարժումները Հայաստանում 1905-1907թթ.:Եր.,ՀՍՍՀ ԳԱ, 1955,290 էջ:

Արզումանյան Մ.-Բոլշևիկների գործունեությունը և ռևոլյուցիոն շարժումները Հայաստանում 1907-1917թթ.:Եր.,Հայպետհրատ, 1959, 572 էջ:

Մելիքյան Հ.-Բանվորական ռևոլյուցիոն շարժումները Լոռիում 1905թ. հոկտեմբեր-նոյեմբեր ամիսներին: Եր.,ՀՍՍՀ ԳԱ , Տեղեկագիր,1955,նո.2, էջ 29-41:

Մնեյան Գ.-Հայաստանի բոլշևիկյան կազմակերպությունները ռուսական ռևոլյուցիայի տարիներին 1905-1907թթ.Եր.,Պետհրատ, 1956, էջ 162:

Մուրադյան Դ.-Հայաստանը ռուսական առաջին ռևոլյուցիայի տարիներին /1905-1907/:Եր.,ՀՍՍՀ ԳԱ,1964,էջ 259:

Օհանջանյան Ս.-Անդրկովկասի երիտասարդության հեղափոխական շարժումների պատմությունից/1905-1907/:Եր.,Հայաստան,1968, էջ 135:

Տարասով Պ.-Ալեքսանդրապոլի ամրոցը:/Հին զինվորի հիշողություններ/: Եր.,Հայաստան, 1966,էջ 151:

ՀՈԴՎԱԾՆԵՐ

Արզումանյան Մ.-Մեծ հոկտեմբերի ,,Գլխավոր փորձը,,:- ,,Սովետ.Հայաստան,, 22 հունվարի,1975:

Ալաջաջովա Ն.-Հին բոլշևիկի հիշողություններից:/Նույն տեղում/:

Բանվորները հեղափոխության մասին:/Նույն տեղում/:

Մերինգ Ֆրանց-Ռուսական առաջին հեղափոխության մասին: /Նույն տեղում/:

Պետերբուրգի բանվորներն իրենց վիճակի մասին:/Նույն տեղում/:

Հատվածներ կոչերից ու թռուցիկներից:/Նույն տեղում/:

1905-1907թթ. հեղափոխության մի խումբ մասնակիցներ և բոլշևիկյան կազմակերպությունների ակտիվ անդամներ:/Նկարներ/: /Նույն տեղում/:

Սնյացև Վ.-Պայքարի մեծ դասը:-,,Երեկոյան Երևան,, 22 հունվարի,1975:

Տիտարենկո Լ.-Մաքրագործող ամպրոպի սկիզբը:/Նույն տեղում/:

Պողոսյան Ա. Վ.Ի.Լենինը 1905-1907թթ.հեղափոխությունը: -,,Սովետական Հայաստան,, 21 հունվարի,1975:

© National Library of Armenia

Ենգոյան Գ.-1905-1907թթ.բուրժուա-դեմոկրատական հեղափոխությունը Ռուսաստանում:-,,Ավանգարդ,, 22 հունվարի,1975:

Гусев К.-Пролог Великого Октября./К 70-летию первой революции в России/.-"Коммунист",22 января, 1975.

Титаренко С.-Начало очистительной грозы./К 70-летию первой русской революции/.-"Коммунист",17 января,1975.

ՀԱՆՐԱՊԵՏԱԿԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ Гос. Библиотека ՀՍՍՀ-Арм.ССР им. А. Мясникяна Ա. ՄՅԱՍՆԻԿՅԱՆԻ ԱՆՎԱՆ

ՎՖ 04063 Պատվեր 453 Տպաքանակ 1200

Ստորագրված է տպագրության 12/5- 75թ.

Հանձնված է տպագրության 13/5- 75թ.

Թուղթ 60.84 1/16: Տպագրական 1,75 մամուլ:

Հեղինակային 1,25 մամուլ: Գինը 5 կոպ.

Հայկ.ՍՍՀ Ալ.Մյասնիկյանի անվան հանրապետական գրադարանի ռոտապրինտ

© National Library of Armenia

ՀՀ Ազգային գրադարան
NL0131049
© National Library of Armenia

© National Library of Armenia